

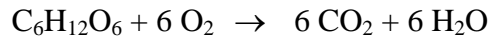
Carbondioxid i udåndingsluft

Formål:

- At måle dit CO₂ udslip per sekund og beregne din CO₂ udslip pr. år.
- At skønne over mængden af CO₂, som udåndes af jordens befolkning på et år.

Teori:

En forbrænding er en proces, hvor stoffet reagerer med O₂. Druesukker, C₆H₁₂O₆, forbrændes efter reaktionsligningen:

I dine celler foregår forbrændings-processer, hvor din indtaget mad forbrænder og som produkt får du blandt andet energi og CO₂. CO₂ er et affaldsprodukt og transporteres i kroppen med blodet til lungerne og udåndes. Det er udåndingsluftens CO₂, som du vil måle.

Udstyr

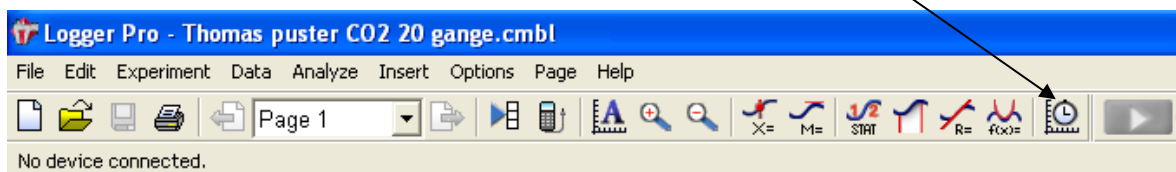
- Computer med Loggerpro
- Labpro
- CO₂ sensor (0-100000 ppm)
- Biokammer (Bio Chamber) 2000 mL
- En passende prop
- Et sugerør

Figur 1. Opstilling

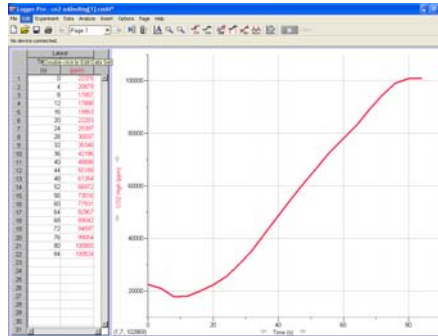
Fremgangsmåde:

1. Forbind computeren til strømforsyning og til Labpro.
2. Forbind CO₂ sensoren til CH1 og vælg måleområde op til 100.000 ppm. Anbring CO₂ sensoren i hullet i vandret retning og anbring en prop med hul og sæt et sugerør i hullet (Se figur 1). Sugerøret peges opad.
3. Start programmet LoggerPro. Programmet finder selv CO₂ sensoren. Vent mindst 90 sekunder.
4. Tryk på *tid* knappen på værktøjslinien og indstil tiden på 300 sekunder med en måling hver 5. sekund.

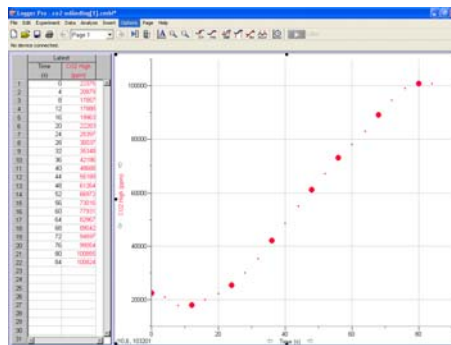
5. Tryk på *start* knappen på værktøjslinien (den grønne knap) for at starte forsøget.

- Efter 2 målinger start med at puste udåndingsluften ind i biokammeret igennem sugerøret ved normal. Træk vejret ind igennem næsen og pust normalt ud gennem munden i sugerøret. Det varer ca. 3 minutter Fortsæt indtil apparatet når dets maksimale værdi på 100.000 ppm.
- LoggerPro registrere resultaterne i en tabel på venstre side af skærmen. På resten af skærmen, til højre fra tabellen, dukker grafen af CO₂ koncentration i enheder ppm som funktion af tiden i sekunder.

Behandling af resultater.

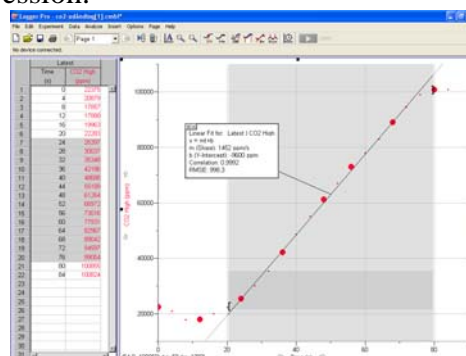
- Fjern forbindelseslinjen mellem de målte punkter. Vælg *Options* og så kommer menuen for *Graf options* frem. Her fjerner du forbindelseslinien. Grafens udseende:

- Marker den lineære del af grafen. (Tryk på venstreknappen af musen. Hold den ned og træk det mørkere del af grafen indtil slutpunktet).
- For at få en tendenslinje tryk på fit (lineær regression) knappen og vælg lineær funktion.

Resultatet af den lineære regression.

Det lineære sammenhæng kommer samt hældningskoefficienten beregnes automatisk.

5. Under **Filer** vælg *Page Setup* vælg retning *Liggende*.
6. Gem dine resultater på en USB pind eller på din mappe på skolens computer.
8. Print grafen ud med et passende navn og beskrivelse.

Beregninger

1. Kommenter resultater af tendenslinjen (fit).
2. Hvor meget CO₂ (i ppm) udånder du pr. 1 sekund? Betegn mængden som X (ppm/s).
Dit udslip er: $X \text{ (ppm/s)}$ =
3. Begrund det matematiske grundlag for dit svar.
4. Beregn rumfanget af CO₂, som du udånder pr. sekund:
 $X \text{ (ppm/s)} \cdot 2000 \text{ mL} =$
5. Beregn antal mol CO₂, som udånder pr. 1 sekund:
$$\frac{X \text{ (ppm/s)} \cdot 2000 \text{ mL}}{24100 \text{ mL/mol}} =$$
6. Beregn antal gram CO₂, som du udånder pr. et sekund: ($M(\text{CO}_2) = 44.01 \frac{\text{g}}{\text{mol}}$)
$$\frac{X \cdot 2000 \text{ mL}}{24100 \text{ mL/mol}} \cdot 10^{-6} \cdot 44.01 \frac{\text{g}}{\text{mol}} =$$
7. Beregn antal gram CO₂, som du udånder pr. 1 år. (CO₂)
8. Find antal personer, der bor jorden og beregn jordens befolknings samlede CO₂ udslip pr. år.

Tillægs øvelser:

1. Udfør en bevægelse, f. eks. hop 20 gange eller løb og gentag forsøget. Holdene kan aftale at udføre diverse fysiske aktiviteter og udføre målinger derefter.
2. Analyser resultaterne.

Beregninger kan gennemføres kortere:

1 ppm betyder 1 part pr. million, eller en millionte del (rumfang). (Til sammenligning skal nævnes at 1%, som du ved, er 1 part pr. 100). Derfor er 1% som er 10 000 gange større end 1 ppm!!!
Biokammerets volumen er 2000 mL, altså 2 L.
Rumfanget af CO₂, som du udånder, er i kammeret samt rumfanget af CO₂, som du udånder pr. 1 sekund kan beregnes således:

$$X \text{ (ppm/s)} \cdot 2000 \text{ mL} =$$

Da 1 mol CO₂ har rumfanget 24000 mL ved normal tryk og ved stuetemperatur, er antal mol CO₂ der udåndes pr. sekund:

$$\frac{X \text{ (ppm/s)} \cdot 2000 \text{ mL}}{24000 \text{ mL/mol}} = \frac{X \text{ (ppm)} \cdot \text{mol}}{12} = \frac{X \cdot 10^{-6}}{12} \text{ mol}$$

Da den molare masse af CO₂ = 44,01 g/mol er din udslip af CO₂ i gram for hvert sekund:

$$\frac{X \cdot 10^{-6}}{12} \text{ mol} \cdot 44,01 \frac{\text{g}}{\text{mol}} = X \cdot 3,668 \cdot 10^{-6} \text{ g}$$